

UPORABA VATRENOG ORUŽJA NA POSLOVIMA PRIVATNE ZAŠTITE

Pregledni naučni rad

Primljeno/Received: 10. 10. 2023.

Prihvaćeno/Accepted: 6. 6. 2024.

Ante PERČIN

Ivan NAĐ

Sažetak

Ukupne aktivnosti privatne zaštite prilikom zaštite osoba i imovine se u najvećem broju slučajeva tretiraju u kontekstu preventivnih zaštitnih aktivnosti, iako je neposrednim izvršiteljima poslova privatne zaštite dan dio i represivnih ovlasti i to primarno u slučaju potrebe zaštite vlastitog života i/ili osobe koja je predmet zaštite prilikom obavljanja navedenih poslova. No, uporaba navedenih zaštitarskih ovlasti iz kategorije sredstava prisile, počevši od uporabe tjelesne snage, (raspršivača dozvoljenih neškodljivih tvari, sredstava za vezivanje), preko zaštitarskog psa, pa sve do uporabe vatrenog oružja u praksi često rezultira nizom prateće problematike u slučajevima kad do primjene navedenih ovlasti od strane zaštitara doista i dođe. U tom kontekstu dakako najveći dio navedene problematike otpada na uporabu vatrenog oružja kao najsnažnijeg represivnog sredstva koje zaštitar ima na raspolaganju prilikom odbijanja istodobnog i protupravnog napada na vlastiti integritet ili osobu koja je predmet zaštite. Slijedom prethodno navedenoga, kao i općeg tumačenja prema kojemu ovlasti privatnih zaštitara suštinski proizlaze iz tkz. „građanskih ovlasti“ (nužne obrane, krajnje nužde i građanskog uhićenja) koje načelno ima i svaki građanin, u radu koji slijedi analizirano je normativno uređenje vezao uz uporabu vatrenog oružja od strane zaštitara u Republici Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Republici Srbiji i Republici Sloveniji, te pritom dati odgovoriti na istraživačko pitanje, da li navedena zakonska rješenja kojima se normira rad zaštitara samim neposrednim izvršiteljima privatne zaštite daju primjerenu ovlast za izvršenje poslova privatne zaštite i/ili ih u konačnici u određenoj mjeri sputavaju i stigmatiziraju u odnosu na najšire građanske ovlasti prilikom obrane od napada. U tom kontekstu proanaliziran je i posljednji događaj u noćnom klubu Ritz u Zagrebu (od 22.04.2023.), u kojem je postupanje zaštitara i odbijanje napada uz uporabu vatrenog oružja, (u ovom trenutku) okarakterizirano kao kazneno djelo ubojstva, a ne uporaba vatrenog oružja prilikom obavljanja poslova privatne zaštite sa smrtnom posljedicom.

Ključne riječi

Privatna zaštita, uporaba vatrenog oružja, normativno uređenje, optimalnost normativnih rješenja

UVOD

Nastavno na naznačenu problematiku u dijelu postupanja i primjene ovlasti od strane neposrednih izvršitelja privatne zaštite, kao nužan dio teme ovog rada se nameće i pitanje analize svih aspekata primjene zakonske ovlasti uporabe vatrenog oružja prilikom pružanja usluga privatne zaštite. Sukladno navedenom, za potrebe predmetne analize deskriptivnom metodom je nužno obuhvatiti postojeća normativna rješenja (zakone i podzakonske akte) koji normiraju pružanje usluga privatne zaštite u navedenim državama, ukazati na specifičnosti i različitosti pojedinih zakonskih rješenja, te u konačnici napraviti i kratki komparativni prikaz istih. No, uz navedeno, nužno je naglasiti i da su ograničenja ovoga rada primarno vezana uz sami limitirani format istoga, koji unatoč brojnim aspektima ove teme omogućava doista samo brzi i globalni pogled na normativna rješenja, uz analizu (samo) ovlasti uporabe vatrenog oružja, kao i tek osnovne naznake i poglede na nužno prateća načela vezana uz predmetnu uporabu najsnažnije zaštitarske ovlasti. Dakako tu je i vječno pitanje funkcionalne istovjetnosti, ali i normativne različitosti postupanja i tretmana pripadnika javne sigurnosti (policajca) i zaštitara privatne zaštite, koje bi također trebalo i bilo nužno sadržajnije obraditi u svim aspektima njihova rada, kako bi se stekao ukupan dojam o stvarnoj percepciji, statusu, ovlastima i ukupnim okolnostima u kojima svakodnevno postupaju zaštitari privatne zaštite. Naravno da u ovom formatu nismo u mogućnosti sagledati sve navedene aspekte, te ćemo stoga pokušati izdvojiti doista samo najbitnije segmente navedene problematike (uz pretpostavku čitateljeva poznavanja općih odrednica iste), te pokušati odgovoriti i/ili dati smjernice za moguća rješenja vezana uz pitanje, jesu li aktualna zakonska rješenja (kojima se normira rad zaštitara) istima doista omogućavaju primjerenu ovlast za izvršenje poslova privatne zaštite i/ili ih u konačnici u određenoj mjeri sputavaju i stigmatiziraju, pa čak i u odnosu na obične građane.

1. ZAKONSKI OKVIR UPORABE VATRENOG ORUŽJA OD STRANE ZAŠTITARA PRIVATNE ZAŠTITE

1.1. Republika Hrvatska

Ovlasti zaštitara i zaštitara specijalista¹ propisane su Zakonom o privatnoj zaštiti² (u daljnjem tekstu ZOPZ) i podzakonskim aktima, primarno Pravilnikom o uvjetima i načinu provedbe tjelesne zaštite.³ Tako su u čl. 45. Zakona propisane ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite, a među inima i uporaba sredstva prisile. Nadalje čl. 47. precizira okolnosti u kojima zaštitar i zaštitar specijalista prilikom pružanja usluga privatne zaštite mogu doći u priliku da uporabe navedene ovlasti, i to bilo da imaju potrebu da ... upozore osobu koja u štíćenom objektu ili prostoru svojim ponašanjem, djelovanjem ili propuštanjem dužne radnje može dovesti u opasnost svoju sigurnost ili sigurnost druge osobe ili sigurnost imovine ili ako se opravdano očekuje da bi ta osoba mogla počinuti ili izazvati drugu osobu da počini kazneno djelo ili prekršaj.⁴ Prilikom provođenja navedenih radnji zaštitar i zaštitar specijalist smiju u štíćenom objektu, prostoru ili

¹ Radi se o dvije kategorije licenciranih zaštitara koji prema ZOPZ mogu koristiti vatreno oružje.

² NN 16/20

³ NN 45/05

⁴ Isti čl. 47. st. 2. definira i razloge izdavanja navedene naredbe od strane neposrednih izvršitelja, dok su u čl. 48. ZOPZ, pripisane okolnosti u kojima zaštitar i zaštitar specijalist mogu osobi i privremeno ograničiti slobodu kretanja.

na šticenoj površini uporabiti sredstva prisile (među kojima i vatreno oružje) radi zaštite života ljudi, svladavanja otpora, sprječavanja bijega, odbijanja napada i otklanjanja opasnosti, ako mjerama upozorenja i naredbi ne postiču cilj. Nadalje, opći uvjeti korištenja vatrenog oružja prilikom pružanja usluga privatne zaštite propisani su člancima 36. do 41. ZOPZ.⁵, no sami postupak uporabe vatrenog oružja prilikom pružanja usluga privatne zaštite propisan je čl. 56. ZOPZ-a, na način da zaštitar i zaštitar specijalist mogu uporabiti vatreno oružje kada obavljajući poslove privatne zaštite, na drugi način ne mogu odbiti istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad usmjeren prema njima ili prema osobama koje štite. Prije uporabe vatrenog oružja zaštitar i zaštitar specijalist uputit će usmeno upozorenje: „Stoj!“, a nakon toga drugo upozorenje: „Stoj, pucat ću!“. Ako osoba i nakon upozorenja namjerava izvršiti protupravni napad, zaštitar i zaštitar specijalist ispalit će upozoravajući hitac u zrak. Navedeno upozorenje, te ispaljivanje upozoravajućeg hica neće se izvršiti ako bi se time doveli u pitanje životi osoba koje se štiti ili život zaštitara i zaštitara specijalista. Uz navedeno, sama uporaba vatrenog oružja nije dopuštena kada se dovodi u opasnost život djeteta i trećih osoba, osim kada je uporaba vatrenog oružja jedino sredstvo za obranu od izravnog napada kojim se ugrožava život zaštitara i zaštitara specijalista ili život osoba koje štiti. Prilikom uporabe vatrenog oružja⁶ zaštitar i zaštitar specijalist dužni su usmjeriti oružje prema onim dijelovima tijela na kojima se s najmanje ozljeda postiže svrha zbog koje je vatreno oružje uporabljeno. (Čl. 56. ZOPZ). Isto tako, u primjeni ovlasti uporabe vatrenog oružja zaštitari i zaštitari specijalisti dužni su postupati čovječno i poštovati dostojanstvo, ugled i čast svake osobe te druga temeljna prava i slobode čovjeka. Primjena navedene ovlasti mora biti razmjerna cilju radi kojega se ovlast primjenjuje i ne smije izazvati veće štetne posljedice od onih koje bi nastupile da zaštitari i zaštitari specijalisti nisu primijenili ovlasti. Stoga će zaštitar i zaštitar specijalist uvijek primijeniti onu ovlast⁷ kojom se u najmanjoj mjeri zadire u slobode i prava čovjeka, a postiže svrha obavljanja poslova privatne zaštite.

1.2. Bosna i Hercegovina

Pružanje usluga privatne zaštite u Bosni i Hercegovini definirano je Zakonom o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine.⁸ (u daljnjem tekstu Zakona). Sukladno čl. 23.

⁵ Sukladno navedenom zaštitar i zaštitar specijalist moraju nositi kratko vatreno oružje pri obavljanju poslova osiguranja i pratnje pri distribuciji novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti, zaštiti novčarskih institucija te pružanja intervencije tjelesne zaštite po dojavi iz članka 82. stavka 1. ZOPZ, a mogu ga nositi i pri obavljanju poslova: 1. neposredne tjelesne zaštite osoba, 2. pružanja intervencije tjelesne zaštite po dojavi iz čl. 82. st. 2. ZOPZ., 3. zaštite objekata za koje je prosudbom ugroženosti utvrđena visoka razina rizika, 4. zaštite kulturnih i prirodnih dobara ili stvari od znanstvenog, umjetničkog, povijesnog ili tehničkog značenja koja se nalazi u javnoj zbirci, zaštićenoj privatnoj zbirci ili je izložena za javnost, 5. osiguranja i pratnje pri distribuciji drugih pošiljaka te transportu osoba. Kratko vatreno oružje može se nositi pri obavljanju poslova iz prethodno navedenih točaka 4. i 5. samo uz prethodno odobrenje Ministarstva. Navedena zakonska formulacija nam je posebno značajna u kontekstu analize događaja u noćnom klubu Ritz u Zagrebu dana 22.04.2023.

⁶ Glede samog oružja nužno je naglasiti da Zaštitar i zaštitar specijalist može, u obavljanju poslova tjelesne zaštite uporabiti samo oružje pravne osobe za privatnu zaštitu čiji je zaposlenik.

⁷ ... zaštitari i zaštitari specijalisti, imaju nekoliko (stupnjevanih) ovlasti primjene sile, no u datom slučaju promatramo samo ovlast najvišeg intenziteta, uporabu vatrenog oružja.

⁸ Službene novine FBiH, broj 78/08)

navedenog Zakona poslove fizičke zaštite obavljaju čuvari tako što neposredno poduzimaju zakonom dopuštene mjere i radnje radi sprečavanja i otkrivanja štetnih pojava i protupravnih radnji koje mogu nanijeti štete imovini (od uništenja, oštećenja, krađe i drugih oblika opasnog ili štetnog djelovanja na zdravlje i život ljudi, odnosno na imovinu čl. 4. st. 2.), odnosno koje mogu ugroziti život ili tijelo osobe koje se štiti ili kada je došlo do većeg narušavanja javnog reda i mira. Slijedom navedenog, čuvar prilikom obavljanja poslova fizičke zaštite može upotrijebiti vatreno oružje samo kada je to nužno radi zaštite života osoba koje čuva ili vlastitog života i ako se neposredni protupravni napad prema štijećenj osobi ili prema njemu nije mogao odbiti uporabom fizičke sile, odnosno ako se na drugi način nije mogao odbiti neposredni napad na imovinu koju štiti. Pri upotrebi vatrenog oružja čuvar je dužan upozoriti osobu protiv koje namjerava upotrijebiti vatreno oružje. Zabranjeno je ispaljivanje hitaca upozorenja. (čl. 29. Zakona).

1.3. Republika Slovenija

Pružanje usluga privatne zaštite, postupanje i ovlasti zaštitara u Republici Sloveniji propisane su Zakonom o zasebnom varovanju.⁹ (u daljnjem tekstu ZOZV). Sukladno navedenom Zakonu privatni zaštitari mogu nositi vatreno oružje u obavljanju svojih dužnosti, tj. na područjima i objektima na kojima pružaju usluge zaštite.¹⁰ Stoga je čl. 56. ZOZV propisano da „tijekom obavljanja poslova privatnog osiguranja zaštitar, može nositi vatreno oružje u skladu sa zakonom kojim se uređuje posjedovanje i nošenje oružja. Isto tako, pri izvršavanju poslova privatnog osiguranja, zaštitar može koristiti vatreno oružje samo ako drugačije ne može: 1. osigurati živote ljudi ili 2. spriječiti neposredni nezakoniti napad koji ugrožava njegov život ili život osobe koju štiti. Prije nego što zaštitari upotrijebe vatreno oružje¹¹, moraju, kada to okolnosti dopuštaju, upozoriti osobu protiv koje će se koristiti vatreno oružje pozivom: „Stani, pucat ću!“ i hicem upozorenja. No, kao i u već promatranim zakonodavnim rješenjima ove materije ključan čimbenik stvaranja uvjeta za uporabu vatrenog oružja je sadržan u prirodi samog nezakonitog napada, u elementu aktivnosti istoga tj. da je napad već započeo i još uvijek traje, te da zaštitar više ne može drugim načinima odvratiti izravni napad na sebe ili zaštićenu osobu.

1.4. Republika Srbija

Usluge privatne zaštite u Republici Srbiji definirane su Zakonom o privatnom obezbeđenju¹² (u daljnjem tekstu ZOPO), kojim su između inih općih uvjeta pružanja usluga privatne zaštite definirane i same ovlasti zaštitara kao i same ovlasti uporabe vatrenog oružja. Navedena ovlast

⁹ Uradni list RS, (17/2011)

¹⁰ Pravo zaštitara na nošenje oružja proizlazi prvenstveno iz činjenice da im je osnovna zadaća zaštititi područja, objekte i prostore, kao i osobe i imovinu od uništenja, oštećenja, krađe i drugih oblika kriminalnog ponašanja. No, prilikom izvršenja zaštitnih aktivnosti logično postoji realna opasnost od napada na zaštitara, za koji se pretpostavlja da je izravan i nezakonit, te usmjeren prema zaštitaru ili osobi koju štiti.

¹¹ U tumačenju predmetnog zakonskog rješenja pojedini autori ipak predmetne ovlasti zaštitara i pitanje upotrebe vatrenog oružja ne smatraju kao sredstvo prisile, već kao sredstvo odvratanja od napada u obrani ili samoobrani (Čas, 1995).

¹² Sl. glasnik RS, br. 104/2013, 42/2015 i 87/2018

iako naj snažnijeg intenziteta u ovom Zakonu je propisana na maksimalno jednostavan način kroz odredbu čl. 55 ZOPO koja definira da „pri obavljanju poslova fizičke zaštite sa oružjem, službeniku obezbeđenja (zaštitaru) dozvoljeno je da uporabi vatreno oružje samo u slučaju nužne obrane i krajnje nužde“. Predmetno (najjednostavnije) rješenje koje razloge za uporabu vatrenog oružja vidi u nužnoj obrani i krajnjoj nuždi zagovaraju i brojni autori iz susjednih zemlja, smatrajući da je predmetnim rješenjem zaštitaru privatne zaštite dana minimalno¹³ ista startna pozicija kao i svakom građaninu prilikom obrane od napada u slučaju nužne obrane i krajnje nužde, te da sva ostala dodatna tumačenja navedenog prava na obranu od napada zapravo diskriminiraju i ograničavaju zaštitara u postupanju.

Kao i većini drugih zakonodavstava sredstva prinude ne mogu se upotrebljavati prema osobama mlađim od 14 godina, kao i očigledno bolesnim i iznemoglim osobama, teškim invalidima i trudnicama čija je trudnoća vidljiva ili koje upozore da su trudne, osim ako neko od tih osoba vatrenim oružjem, oruđem ili drugim opasnim predmetom ugrožava život osoba (čl. 46. st. 4., 5., 6. ZOPO). Predmetni izuzetak za primjenu ovlasti uporabe vatrenog oružja kod navedenih ranjivih kategorija stanovništva, se u ovom Zakonu veže iz činjenicu dopustivosti primjene navedene ovlasti i prema navedenim kategorijama, ako iste prijete zaštitaru vatrenim (ili drugim opasnim) oružjem i oruđem, šta je dosta preciznija zakonska definicija u odnosu na slična zakonska rješenja u promatranim zemljama regije.

2. PROBLEMATIKA UPORABE VATRENOG ORUŽJA OD STRANE ZAŠTITARA I KAZNENO PRAVNI OKVIR PRIMJENE NAVEDENE OVLASTI

Nastavno na navedeno, dosadašnja praksa svjedoči da upravo naj snažnije ovlasti zaštitara i zaštitara specijalista tkz. ovlasti uporabe sredstava prinude među kojima je i uporaba vatrenog oružja kao ovlasti najvećeg intenziteta, prilikom ocjene zakonitosti postupanja izazivaju najveće kontraverze. U konkretnom slučaju delikatno je nekoliko momenata, od samog elementa istodobnosti napada na zaštitara, koji implicira da zaštitar/zaštitar specijalist poduzima zaštitne aktivnosti samo za vrijeme obrane od napada, odnosno čim isti prestane prestaju i zaštitne aktivnosti. Kad bi predmetnu odredbu ZOPZ-a promatrali u kazneno pravnom smislu dolazimo do zaključka da zaštitar smije uporabiti vatreno oružje samo u nužnoj obrani.¹⁴ Isto implicira da navedeno postupanje zaštitara isključuje bilo koju formu protupravnosti djela¹⁵ (obrane od

¹³ Opširnije u Veić, P, Nađ, I.: Zakon o privatnoj zaštiti s komentarom, Naknada Žagar, Rijeka, 2005., st. 63.

¹⁴ Kazneni zakon RH, u čl. 21. definira Nužnu obranu „kao obranu koja je prijeko potrebna da se od sebe ili drugoga odbije istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad“. Također, „isključuje protupravnost djela počinjenog u nužnoj obrani.“

¹⁵ Paralelnim pogledom na javnu sigurnost predmetno određenje je puno jasnije obzirom da upotreba sredstava prisile na zakoniti način, isključuju odgovornost policijskog službenika koji ih je uporabio. (čl. 98. ZOPP). Sukladno istom i sami Kazneni zakon propisuje u članku 32. zakonitu uporabu sredstava prisile kao poseban razlog isključenja protupravnosti. No, iako neki autori (Veić, Martinović 2019 : 464) smatraju odredbu ZOPP nepreciznom, držeći nespornim da je učinak zakonite uporabe sredstava prisile u kaznenopravnom smislu isključenje protupravnosti, a ne samo kaznenu odgovornost, ipak pritom navode da je kaznena odgovornost isključena i kad je samo protupravno djelo počinjeno, a počinitelj nije kriv (npr. u slučaju neubrojivosti), kao i u slučaju u kojem policijski službenik postupa u zabludi, koja isključuje njegovu namjeru (odnosno ako ista i postoji) policijski službenik se za istu ne kažnjava. Samom analizom Kaznenog zakona u RH evidentno je da zakonita uporaba sredstava prisile (pa tako i

napada), no u praksi to često nije slučaj.¹⁶ Nadalje glede samog napada naglašena je činjenica istodobnosti i aktivnog trajanja napada na zaštitara od kojega se isti brani, što podrazumijeva da nema obrane od budućeg (pretpostavljenog) napada¹⁷, kao ni nastavka obrane ako je napad završio. No sami napad uz navedene karakteristike (istodobnosti, aktivnosti) mora sadržavati i elemente protupravnosti što nije teško zadovoljiti obzirom da se većina napada na zaštitare dešava u šticienom prostor od stane NN trećih osoba koje se često u navedenom prostoru nalaze neovlašteno (primjerice kod kd krađe, teške krađe, razbojničke krađe, razbojništva i sl.), no i ako se radi o šticienom prostoru u kojem inače komunicira veliki broj građana (tipa novčarskih institucija, casina, i/ili drugih šticienih objekata) protupravnost napada je zadovoljena činjenicom napada NN osobe na zaštitara bez opravdanog razloga prilikom izvršavanja redovnih poslova privatne zaštite u šticienom prostoru, dok samo postojanje aktivnog protupravnog napada na zaštitara implicira dozvoljenost uporabe zakonskih ovlasti u kazneno pravnim okvirima nužne obrane. Nadalje tu je tkz. načelo reciprociteta obrambenih aktivnosti i razine i vrste prijjetnje i sile od koje se zaštitar/zaštitar specijalist brani, koja zaštitara/zaštitara specijalista vrlo lako može gurnuti na rub prekomjerne upotrebe sile, odnosno prekoračenja granica nužne obrane. U tom kontekstu posebno je značajna odredba „da uporaba vatrenog oružja nije dopuštena kada se dovodi u opasnost život djeteta i trećih osoba, osim kada je uporaba vatrenog oružja jedino sredstvo za obranu od izravnog napada kojim se ugrožava život zaštitara i zaštitara specijalista ili život osoba koje štiti.“ Uz samo određenje pojma ugroze djeteta i trećih osoba, zaštitaru koji odluku o obrambenim aktivnostima donosi u svega par sekundi (često i pod utjecajem stresa izazvanog samim napadom) je prilikom same odluke o uporabi vatrenog oružja dodan značajan misaoni teret o potencijalnoj ugrozi trećih osoba prilikom odbijanja napada, koji ga često gura u zonu pasivizacije tj. odustajanja od same obrane od napada, poput uobičajenih slučajeva u poslovnicaama novčarskih institucija u kojima je prilikom kd prepada (razbojništva), u vrijeme izvršenja djela u pravilu nekoliko stranaka koje se nalaze na samoj mikrolokaciji izvršenja djela/odbijanja napada – poslovnici banke. Uz navedenu brigu

samog vatrenog oružja) nije izričito propisna, nego se u općem dijelu KZ-a samo među razlozima isključenja protupravnosti spominju isključivo nužna obrana i krajnja nužda.

¹⁶ U konkretnom slučaju interesantan je slučaj uporabe ovlasti od strane zaštitara društva Sokol Marić d.o.o., iz 2010 godine, koji je prilikom redovnih usluga privatne zaštite u Riječkom casinu i automat klubu, prilikom odbijanja napada od strane grupe počinitelja (u noći na 26. siječnja 2010. godine) ispalio tri metka prema drvenom podu u zatvorenoj prostoriji, od kojih je jedan pogodio jednu osobu u nogu i nanio joj tešku tjelesnu ozljedu. Da je sama uporaba ovlasti vatrenog oružja bila razmjerna, jasno svjedoči i činjenica da je napadač i nakon ranjavanja u nogu nastavio sa napadom na zaštitara. No, ono što je najinteresantnije u ovom slučaju, zaštitar i nije bio optužen zbog prekoračenja granica nužne obrane, nego je optužen i osuđen (pravomoćno) za kazneno djelo – dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvima. Uz samu činjenicu da se premetni događaj zbilo u pristupnom hodniku koji je tek posredni dio navedenog casina i automat kluba, najbizarnije je tumačenje sutkinje u ovom kaznenom predmetu u kojem ista nije prihvatila obranu po kojoj je zaštitar postupio iz nužne obrane jer "na njega nije izvršen napad da mu se oduzme pištolj".

¹⁷ ... predmetno tumačenje je problematično u dijelu definiranja perimetra šticienog objekta, u okviru kojega zaštitara primjenjuje svoje zakonske ovlasti. No upravo navedeni Zakon (ZOPZ) dozvoljava zaštitaru i djelovanje izvan perimetra šticienog objekta, precizirajući da „osoba koja obavlja poslove privatne zaštite može poduzeti ovim Zakonom dopuštene mjere i radnje radi sprječavanja protupravnih radnji koje uoče sa svog radnog mjesta i izvan perimetra zaštite, a ugrožavaju nepovredivost osobe odnosno ugrožavaju ili umanjuju vrijednost imovine koja je predmetom zaštite.“ (čl. 7 st. 2. ZOPZ)..

o potencijalnoj ugrozi trećih osoba prilikom odbijanja napada, zaštitaru/zaštitaru specijalistu je također naloženo da je prilikom uporabe vatrenog oružja, isto dužan usmjeriti prema onim dijelovima tijela na kojima se s najmanje ozljeda postiže svrha zbog koje je vatreno oružje uporabljeno. Navedena odredba je logična u zakonskom kontekstu daljnje diferencijacije načela razmjernosti, tj. očekivanog što preciznijeg postupanja zaštitara/zaštitara specijalista uz što manje posljedice za samog počinitelja kd-a, te uz paralelno postizanje željenog učinka postupanja, no u praksi predmetna odredba (uz prethodno navedenu brigu o potencijalnoj ugrozi trećih osoba) značajno demotivira odluku zaštitara o samom pokretanju obrambenih aktivnosti. No, predmetno načelo razmjernosti uporabe sredstava prinude (uz svu prateću problematiku u praksi i konkretnom postupanju zaštitara) u odbijanju protupravnog napada, je zapravo ključno prilikom ocjene zakonitosti postupanja zaštitara i eventualnog prekoračenja granica nužne obrane.

Finalno, predmetna ocjena zakonitosti postupanja zaštitara u stvarnim situacijama često je u uzročno posljedičnoj vezi sa nizom faktora koji su vezani uz sami štićeni objekt, konfiguraciju istoga, mikropoziciju napada u štićenom prostoru, osvjetljenost istoga, broj angažiranih zaštitara u smjeni, broj potencijalnih napadača, sredstava napada, vrsta kd-a koje su počinitelji planirali realizirati u štićenom prostoru, realnim mogućnostima obrane od stane zaštitara i sl. Međusobna interakcija navedenih okolnosti daje odgovor na pitanje o konkretnoj razini ugroze zaštitara, kao i na pitanje da li je predmetna ugroza bila takvog intenziteta da je uporaba vatrenog oružja bila jedini način obrane od napada, a samim time i razmjerna intenzitetu samog napada, uslijed čega je realno zaključiti da je zaštitar postupio u skladu sa zakonskim ovlastima te da nema elemenata prekoračenja nužne obrane.

3. KOMPARATIVNA ANALIZA AKTULNIH ZAKONSKIH RJEŠENJA

Kao što smo i naglasili da je jedan od ciljeva ovoga rada i komparativna analiza pozitivnih zakonski rješenja u primjeni ovlasti zaštitara privatne zaštite, sukladno kojoj smo u daljnjem tekstu sintetizirali osnovne elemente ispunjenja zakonskih uvjeta za primjenu ovlasti uporabe vatrenog oružja od strane zaštitara privatne zaštite.¹⁸ U navedenom prikazu ponajprije smo pobrojali zajedničke bitne odrednice uporabe ove ovlasti, te potom kroz iste i analizirati zakonodavna rješenja promatranih država.

¹⁸ Obzirom na format ovoga rada, cijeli rad analizira smo najintenzivniju ovlast uporabe vatrenog oružja, budući da bi analiza svih ovlasti zaštitara (pa čak i da se radi samo o ovlastima sredstava prisile) značajno premašila dimenzije ovoga rada.

Tablica 1. Zakonski uvjeti za primjenu ovlasti uporabe vatrenog oružja od strane zaštitara privatne zaštite (vlastiti izvor)

Država	Elementi napada	Štićeno dobro (usmjerenost napada)	Upozorenje prije uporabe vatrenog oružja	Upozoravajući hitac u zrak	Ograničenja u primjeni ovlasti	Razmjernost	Specifičnost
HRVATSKA	istodoban ili izravno predstojeći protupravan	zaštitar osoba koju štiti	„Stoj!“ „Stoj, pucati ču!“	Da	Dovođenje u opasnost života djeteta ili trećih osoba	Uporaba razmjerna cilju uporabe. Ne smije izazvati veću štetu od neprimjene ovlasti.	Načelo razmjernosti i unutar same uporabe – ako do uporabe i dođe, zaštitari su dužni usmjeriti oružje prema onim dijelovima tijela na kojima se s najmanje ozljeda postiže svrha zbog koje je vatreno oružje uporabljeno
BIH	Neposredni protupravni	Osoba koju čuva Čuvar Imovina koja se štiti	Da	Ne	Ograničenje propisano odredbom Kaznenog zakona FBiH o nužnoj obrani	Uporaba vatrenog oružja, ako se napad nije mogao odbiti uporabom fizičke sile	Uporaba oružja dozvoljena i u slučaju neposrednog napada na imovinu koja se štiti
SLOVENIJA	Neposredni Nezakoniti	Ljudi (treće osobe) Zaštitar Osoba koju štiti	„Stani, pucati ču!“	Da	Nisu propisna Zakonom	Pretpostavlja se da napad koji traje zaštitar ne može odvratiti drugim sredstvima	Ovlast uporabe oružja se manje tretira kao sredstvo prisile, a više kao sredstvo odvratanja od napada u obrani ili samoobrani
SRBIJA	Uporaba vatrenog oružja dozvoljena je samo u slučaju nužne obrane i krajnje nužde	Zaštitar Osoba koju štiti Treća osoba	„Stoj, obezbeđenje, pucati ču!“	Ne	Osobe mlađe od 14 godina Bolesne i iznemogle osobe Teški invalidi i trudnice	Uporaba razmjerna zakonitom cilju uporabe Uporaba ovlasti sa najmanje štetnih posljedica	Najjednostavnije zakonsko rješenje vezano uz krajnju nuždu i nužnu obranu.

Slijedom navedenog, ako krenemo od zakonodavstva Republike Hrvatske u kojoj je netom donesen novi Zakon o privatnoj zaštiti (veljača, 2020), evidentno je da je isti zadržao stara rješenja prethodnih Zakona po kojima se prema mišljenju pojedinih autora (Veić, Nađ, 2005) zaštitarima realno ograničava pravo na nužnu obranu, kroz zakonsko određenje da „primjena ovlasti ne smije izazvati veće štetne posljedice od onih koje bi nastupile da čuvari, zaštitari i zaštitari specijalisti nisu primijenili ovlasti.“ (čl. 57. st. 3. ZOPZ). Navedena zakonska odredba realno ograničava primjenu ovlasti zaštitara ne samo na zaštitu vlastitog života, već ograničava i pravo štice osobe da zaštitari zbog zaštite njegova života primjene odredbe o nužnoj obrani na koju bi svaka osoba, pa i štice osoba imala pravo (Škrčić, 2010). Daljnjom analizom navedenog zakonskog rješenja (u lex specijalis zakonu) kao što je ZOPZ postavlja se realno pitanje, zašto isti donosi restriktivnije zakonsko rješenje od samih institucija kaznenog prava, prije svega nužne obrane (Veić, Nađ : 2005).¹⁹ Prethodno navedena tumačenja osim samog pravnog aspekta primjene ovlasti, djelomično dovode u pitanje i samu učinkovitost zaštitnih aktivnosti privatne zaštite, obzirom da ne smijemo zaboraviti da angažman privatne zaštite počiva na pravu pojedinca na samozaštitu (Modly, 2010), koji navedeno pravo sigurnosno

¹⁹ Navedeni autori idu i dalje, pitajući se „ima li smisla sklapati ugovor o privatnoj zaštiti kada zaštitar ne može provesti ni onu razinu zaštite na koju je ovlašten svaki pojedinac?“

artikulira kroz angažman privatne zaštite, sukladno čemu je ista primarno dispozitivnog karaktera i rezultat subjektivne potrebe i odluke za dodatnim personaliziranim zaštitnim aktivnostima same štićene osobe.

Ipak, uz sva prethodno navedena mišljenja nesporno je da se uvjeti za uporabu vatrenog oružja u ZOPZ oslanjaju na institut nužne obrane²⁰ obzirom da se radi o gotovo istoj formulaciji „odbijanja istodobnog ili izravno predstojećeg protupravnog napada“, te je stoga realno zaključiti da uvažavajući načelo razmjernosti u obrani od napada, u slučaju da i prilikom uporabe ovog sredstva prinude i dođe do prekoračenja granica krajnje nužde /odnosno nerazmjernosti u obrani od napada/ zaštitar bi realno konzumirao blagodati izvornog načela krajnje nužde definiranog u Kaznenom zakonu (RH).

Nadalje, analizirajući zakonsko određenje predmetne ovlasti u Federaciji BiH u velikom dijelu ključnih faktora radi se o sličnom zakonskom rješenju uz iznimku da se čuvaju prilikom obavljanja poslova fizičke zaštite uporaba vatrenog oružja dozvoljava (osim u slučaju kad je to nužno radi zaštite samog života zaštitara i osoba koje čuva), i u slučaju odbijanja neposrednog napad na imovinu koju štiti. Predmetno zakonsko rješenje nema niti jedna od promatranih država eksplicitno navedeno, no unatoč istome realna je činjenica da zaštitari većinu svojih zaštitnih aktivnosti artikuliraju upravo prema imovini koja je predmet zaštite (a samim time i posredno prema osobama u okviru šticećenih objekata)²¹ tako da je i većina napada na zaštitare artikulirana upravo sa osnovnim ciljem otuđenja predmetne imovine, a samim tim i zaštitari su predmetom napada prilikom redovnih zaštitnih aktivnosti prema istoj toj imovini koja je predmet zaštite.

Glede zakonskog rješenja u Republici Sloveniji isto se po pitanju karakteristika napada (neposredni, nezakoniti) i šticećenih osoba (zaštitar, osoba koju štiti i treće osobe) bitno ne razlikuje od do sada analiziranih zakonskih rješenja. No, slovenski zakon primarno ovlast uporabe oružja manje tretira kao sredstvo prisile, a više kao sredstvo odvracanja od napada u obrani ili samoobrani. Isto je dobrim djelom i rezultata općeg stava da pravo zaštitara na nošenje oružja proizlazi prvenstveno iz činjenice da je osnovna zadaća zaštitara zaštita područja, objekata i prostora, kao i osoba i imovine od uništenja, oštećenja, krađe i drugih oblika kriminalnog ponašanja, a tek potom se uzima u obzir i činjenica da prilikom izvršenja navedenih zaštitnih aktivnosti logično postoji i opasnost od napada na zaštitara (kojem je onda nužno dati i ovlasti za obranu).

I u konačnici zakonsko rješenje u Republici Srbiji je najjednostavnije, obzirom da isto definira da zaštitari privatne zaštite koji obavljaju zaštitne aktivnosti sa oružjem, isto mogu uporabiti u slučaju nužne obrane i krajnje nužde. Da li je navedeno rješenje u svojoj jednostavnosti i najoptimalnije obzirom da se oslanja na dva općeprihvaćena instituta kaznenog prava, vjerojatno sa stajališta kazneno pravne znanosti je, no sa stajališta sudske prakse bi bilo nužno dodatno proanalizirati nekoliko sudskih odluka vezano uz postupanja zaštitara, da bi se isto

²⁰ Čl. 21. Kaznenog zakona (NN 125/11) propisuje pojam nužne obrane. “Isključena je protupravnost djela počinjenog u nužnoj obrani. Nužna je ona obrana koja je prijeko potrebna da se od sebe ili drugoga odbije istodobni ili izravno predstojeći protupravn napad. Počinitelj koji prekorači granice nužne obrane može se blaže kazniti. Nije kriv tko prekorači granice nužne obrane zbog ispričljive jake prepasti prouzročene napadom.”

²¹ Neposredna zaštita šticećenih osoba (bodyguard) zauzima vrlo mali postotak ukupnih zaštitnih aktivnosti

potvrdilo i u praksi. Ipak, ono što je nesporno je činjenica da je predmetnim rješenjem zaštitaru privatne zaštite dana minimalno ista startna pozicija kao i svakom građaninu prilikom obrane od napada u slučaju nužne obrane i krajnje nužde.

Po pitanju ograničenja u uporabi vatrenog oružja isto se u promatranim zakonskim rješenjima uglavnom svodi na redovna ograničenja iz instituta nužne obrane i/ili isticanja posebno osjetljivih kategorija stanovništva prema kojima se ne rabi ovlast uporabe vatrenog oružja, pa su sukladno navedenom zakonske formulacije ograničenja propisane na način da:

- Uporaba vatrenog oružja nije dopuštena kada se dovodi u opasnost život djeteta i trećih osoba (Hrvatska)
- Ograničenje propisano odredbom Kaznenog zakona FBiH o nužnoj obrani, a svodi se na načelo razmjernosti u radnjama obrane, i odabir radnji u okviru kojega se najmanje povređuju prava počinitelja napada (BiH)
- Ograničenje propisano (također) Kaznenim Zakonom unutar instituta nužne obrane, koje apelira na uporabu nužne razine obrane kojom se postiže cilj i najmanje šteti osobi koja je počinitelj napada (Slovenija)
- Vatrene oružje (kao i ostalih sredstava prinude), ne mogu se upotrebljavati prema osobama mlađim od 14 godina, kao i očigledno bolesnim i iznemoglim osobama, teškim invalidima i trudnicama čija je trudnoća vidljiva ili koje upozore da su trudne (Srbija)

... (a sve to dakako) osim u slučajevima:

- kada je uporaba vatrenog oružja jedino sredstvo za obranu od izravnog napada kojim se ugrožava život zaštitara i zaštitara specijalista ili život osoba koje štiti (Hrvatska)
- osim ako neka od tih osoba vatrenim oružjem, oruđem ili drugim opasnim predmetom ugrožava život osoba (Srbija)

Obzirom da su sama ograničenja uporabe ovlasti u uskoj korelaciji sa načelom razmjernosti pri uporabi navedene ovlasti, predmetno načelo je u svojim raznim inačicama zastupljeno u svim promatranim zakonodavstvima i to kroz zakonska određenja:

- Primjena navedene ovlasti mora biti razmjerna cilju radi kojega se ovlast primjenjuje i ne smije izazvati veće štetne posljedice od onih koje bi nastupile da zaštitari i zaštitari specijalisti nisu primijenili ovlasti. U slučaju kada i do uporabe dođe, zaštitari su dužni usmjeriti oružje prema onim dijelovima tijela na kojima se s najmanje ozljeda postiže svrha zbog koje je vatrene oružje uporabljeno (Hrvatska)
- razmjernost kroz uporabu ovlasti sredstava prinude, na način da je uporaba vatrenog oružja dozvoljena, ako se „napad“ nije mogao odbiti uporabom fizičke sile (BiH)
- razmjernost sadržana tkđ. u stupnjevanoj ovlasti – uporaba oružja podrazumijeva da se zaštitar ne može drugim načinima odvratiti „napad“ (Slovenija)
- načelo razmjernosti zadovoljeno je izvršenjem zadatka koje se postiže sa najmanjim štetnim posljedicama, kao i kad je u odnosu na okolnosti postupanja dozvoljeno primijeniti više mjera, dužnosti primijene najprije one mjere koja osobi protiv koje najmanje šteti počinitelju napada (Srbija)

4. UPORABA VATRENOG ORUŽJA OD STRANE ZAŠTITARAR U NOĆNOM KLUBU RITZ (22. 3. 2023) U ZAGREBU

Obzirom na medijski interes za navedeni slučaj malo je detalja koji su u formama „neslužbeno, neprovjereno i/ili još uvijek nepotvrđeno“ nepoznati široj javnosti. No, ne ulazeći u sve spekulacije vezne uz predmetni slučaj krajnji epilog istoga je da je dana 22.03.2023. godine u jutarnjim satima oko 04.40 sati uslijed narušavanja javnog reda i mira (i prijetnje vatrenim oružjem) od strane gosta i kasnije žrtve T.S. (41) došlo do sukoba istoga i redarske službe u navedenom noćnom klubu, prilikom kojega je zaštitar K.K. (37) hitcima iz vatrenog oružja usmrtio navedenog gosta.

No, prije same analize navedenog postupanja zaštitara u noćnom klubu, iz dostupnih medijskih izvora (obzirom da su službene informacije MUP o navedenom dijelu tek elementarne i u fazi istrage) nužno je navesti nekolicinu okolnosti koje u bitnom utječu na opću sliku navedenog događaja:

- Ulazak gostiju sa osobnim vatrenim oružjem u noćni klub nije dozvoljeno i redari i zaštitari su isto trebali spriječiti na samom ulazu na način da navedenoj osobi zabrane ulazak u klub, privremeno je zadrže, pozovu policiju i istu predaju policiji po dolasku
- Navedena osoba je otprije poznata po incidentnom ponašanju i neskrivenom nošenju vatrenog oružja – sa kojim u konačnici ipak i ulazi u klub
- Navedena osoba je tkđ. otprije poznata policiji i niz puta je bila pod operativnim mjerama, pa je sam time poznato i uobičajeno kretanje osobe, mjesta koja uobičajeno posjećuje, društvo u kojem se kreće, vozilo koje koristi, kao i činjenica da je kontinuirano naoružana – tako da je policija mogla poduzeti niz mjera prema istoj i prije dolaska i ulaska u klub
- Noćni klubovi kao šticiene lokacije nisu sukladno čl. 36. ZOPZ definirani kao lokacije i poslovi privatne zaštite koje je moguće štiti sa vatrenim oružjem, samim time svaka uporaba oružja u navedenom objektu od strane zaštitara je zakonski nedopuštena
- Zaštitari i kad pružaju usluge privatne zaštite sa vatrenim oružjem, mogu koristiti samo oružje u vlasništvu zaštitarskog društva čiji su zaposlenici

Slijedom navedenog, ako se prisjetimo svih prethodno navedenih zakonskih uvjeta primjene ovlasti uporabe vatrenog oružja u konkretnom slučaju je nesporno ekranizirana većina dilema koje smo prethodno naveli. Naime radi se o klasičnom sukobu forme i sadržaja. U pogledu forme kao što smo i naglasili, gost koji ni na koji način nije smio ući u prostor kluba sa vatrenim oružjem, u isti ipak ulazi naoružan i sukobljava se sa zaštitarom (koji također ne smije unutar kluba imati oružje) i biva u odbijanju napada od strane zaštitara usmrćen. S druge strane glede samog sadržaja u kazneno pravnom smislu (ako na trenutak apstrahiramo činjenicu da je noćni klub nije na popisu objekata iz čl. 36. ZOPZ-a), i napada na zaštitara, isti je imao sve potrebne elemente (protupravnosti, istodobnosti, neskrivljenosti) kao i po pitanju intenziteta napada razinu ekvivalentnog reciprociteta za obranu od istoga sa vatrenim oružjem. Stoga postavljamo doista realno pitanje na čemu je u konkretnom slučaju oportuno inzistirati? Naravno na zakonskoj formi..., pa čak i onda kada je ista protivna logici. U istom kontekstu možemo postaviti i pitanje, da li bi navedeni zaštitar imao bolje izgleda da se kao napadnuti gost u okvirima zakonski dopuštene nužne obrane branio od napadača. Zasigurno bi, a ne bi ni kazneno odgovarao. Naravno da bi mu u tom slučaju šanse za uspješno odbijanje napada

uvelike uvećala okolnost da je kojim slučajem i sam protupravno unio vatreno oružje u klub kao i sami napadač (kasnija žrtva). Nadaje, smo navođenje da je zaštitar K.K imao dvadeset godina iskustva na poslovima privatne zaštite i da je bio vrsni džudaš (pa se po logici stvari) nije trebao bojati fizičkog obračuna sa T.S., ne otklanja okolnost da je isti bio napadnut sa vatrenim oružjem od isto tako fizički korpulentne i osvjedočeno incidentne osobe, te da je prilikom navedenog napada nesporno bio ugrožen njegov život kao i životi ostalih gostiju kluba. Stoga obrana vatrenim oružjem (unatoč svojoj protupravnosti) u funkcionalnoj primjeni načela recipročnosti obrane od istodobnog napada ima smisla, kao i ispaljivanje 4 hitca iz vatrenog oružja (obzirom da bi ranjavanje počinitelja zasigurno rezultiralo dodatnim intenzitetom napada). No upravo ispaljeni broj hitaca, po mišljenju²² određenih pravnih stručnjak otklanja primjenu instituta nužne obrane kao i prekoračenja iste, te sugerira kvalifikaciju navedenog dijela kao kd ubojstva. Uz navedeno možemo postaviti i niz dodatnih pitanja, obzirom na zakonsku formulaciju (da zaštitara prilikom poslova privatne zaštite može koristiti samo oružje u vlasništvu pravne osobe čiji je zaposlenik), da li se zaštitar eventualno može braniti i oružjem napadača ili druge osobe pod pred pretpostavkom ispunjenja svih ostalih uvjeta sukladno ZOPZ. Kao što smo i naglasili da navedeni objekt nije u kategoriji objekata na kojim se privatna zaštita može obavljati sa vatrenim oružjem, no navedena situacija se hipotetski može dogoditi i na lokacijama koje su zakonom definirane kao objekti na kojima privatnu zaštitu pružaju naoružani zaštitari. No, u konkretnom slučaju se također postavlja pitanje recipročnosti obrane od napada, koja bi bila narušena u slučaju da se zaštitar brani od napada sa vatrenim oružjem, i isto prilikom napada oduzme napadaču, te ga iskoristi za daljnju obranu od napada. No u konkretnom slučaju izglednija je opcija da je zaštitaru prilikom obrane od napada također od strane drugog zaštitara dodano vatreno oružje, tako da i prilikom usmrćivanja žrtve istoj nije oduzeto vatreno oružje te ga je ista rabila za napad sve do trenutka usmrćivanja, a čime nije narušeno načelo reciprociteta obrambenih radnji, no naravno ostaje zakonska protupravnost uporabe oružja u noćnom klubu.

No, bez obzira na sve prethodno navedeno, ono što je zasigurno najporaznije u brojnim medijskim objavama²³ na navedenu temu je činjenica da ni jedan članak i komentar (makar ni u osnovnim naznakama) ne navodi da je u navedenom slučaju postupao licencirani zaštitar sukladno ovlastima iz Zakona o privatnoj zaštiti, te da je uslijed postupanja prilikom narušavanja javnog reda i mira od strane gosta (kasnije žrtve) došlo do fizičkog sukoba sa smrtnom posljedicom. Upravo suprotno većina natpisa gotovo u potpunosti izjednačava zaštitara i žrtvu, spekulirajući o okolnostima ubojstva na način da li se moguće radi o nekom obliku planiranog ubojstva, možebitne sačekuše i sl., pritom uopće ne dvojeći u samu kvalifikaciju djela koje se zaštitaru stavlja na teret i za koje je osumnjičen, kao ni činjenicu da je isti tijekom listopada 2023., još uvijek u istražnom pritvoru. Stoga cijeneći navedeni stav, možda upravo na ponajbolji način svjedočimo i o stvarnoj razini percepcije javnosti, statusu i realnosti okolnosti u kojima privatni zaštitari pružaju usluge privatne zaštite, i postupaju u okviru navedenih poslova. Samim tim uz navedeni tretman i sama činjenica razgovora o bilo kojoj inačici forme zaštitara u svojstvu službene osobe pa makar i u nekoj krnjoj formi ograničenoj samom perimetrijom

²² Navedena mišljenja su prenesena u tijeku medijske obrade članka u svezi s navedenim događajem, tako da u datom kontekstu treba cijiniti i relevantnost i pouzdanost istih

²³ U tom kontekstu analizirano je preko 30-tak članaka, izjava, komentara od očevidaca, pravnih stručnjaka, kriminalista, državnog odvjetništva, policije i dr.

lokacije na kojoj se pružaju ugovorne usluge privatne zaštite, čini se uvelike izlišnom i gotovo dekorativnom temom.

ZAKLJUČAK

Sumirajući prethodno navedene rezultate zakonskih rješenja u četiri zemlje regije evidentno je da među promatranim nema značajnijih odstupanja. Dakako, ne radi se o potpuno istim zakonskim formulacijama, ali promatrajući suštinsku bit istih teško je naći bitno značajnije razlike u tumačenju promatranih pojmova. No, s druge strane isto to stanje govori i o činjenici da su nedovoljno precizno definirane ovlasti privatnih zaštitara, pa tako i ona najsnažnija uporaba vatrenog oružja, u slučajevima kada do iste u konačnici i dođe prilikom pružanja usluga privatne zaštite, svojevrsan potencijalni problem u svim promatranim zemljama. Isto je dijelom logično obzirom da je početna osnova iz koje se razvijala privatna zaštita u navedenim zemljama gotovo istovjetna, kao i samo stanje nedovoljno sazrele percepcije i tretman privatne zaštite u cijelosti. U tim okolnostima se potpuno legitimnim i realnim čini zahtjev zaštitarske struke, koja godinama sugerira da bi se napad na zaštitara trebao tretirati istovjetno kao i napad na policajca. U konačnici suštinski gledano i javna i privatna sigurnost štite iste štićene subjekte tj. osobe i imovinu samo po dvije različite osnove (javne i ugovorne), a velike razlike za ista štićena dobra nema ni po pitanju primjene navedene ovlasti od strane izvršitelja navedenih poslova sigurnosti, osim u djelu logično šire ovlasti policijskih službenika vezano uz radnje uhićenja različitih kategorija kd).²⁴ Međutim ta kategorija širih ovlasti policijskih službenika nije toliko presudna za formiranje konačnog zaključaka o činjenici vrlo sličnih (da ne rabimo pojam istih i istovjetnih) zakonskih rješenja u primjeni analizirane ovlasti kod zaštitara privatne zaštite i policijskih službenika. No promatrano iz drugog kuta, ipak imamo statusno potpuno različiti tretman policajaca i zaštitara kad do navedene primjene ovlasti dođe. U tom kontekstu možemo postaviti pitanje, da li je ključni problem, (samo i jedino) u definiciji pojma službene osobe u koju se sukladno aktualnom tumačenju KZ policijski službenik svrstava, a zaštitar ne? Naime, prema sadašnjem određenju KZ (čl. 87. st. 3.) pojam službene osobe veže se uz obavljanje poslova u tijelima državne uprave, a što automatski isključuje zaštitara privatne zaštite po pitanju navedenog statusa. No, bez obzira da li zaštitarima u budućnosti uz određene zakonske izmjene i priznali navedeni status, u svakom slučaju ih ne smijemo funkcionalno ograničavati prilikom pružanja usluga privatne zaštite, odnosno ograničavati im prava na koja ima svaki običan građanin, a s druge strane očekivati funkcionalni i učinkoviti zaštitni učinak od njihovih aktivnosti. Naravno da isto nije poziv na dodjelu i/ili osiguravanje neprimjerenih dimenzije budućih ovlasti zaštitara. Naime, logično, funkcionalno i prirodno je da isti postupaju u okviru načela nužne obrane, odnosno da im je predmetna ovlast na raspolaganju u slučaju odbijanja istodobnog ili izravno predstojećeg protupravnog napada usmjerenog prema samom zaštitaru i/ili prema osobama koje isti štite. Uz navedeno prilikom primjene predmetne ovlasti podrazumijeva se i paralelno poštivanje načela razmjernosti obrambenih radnji kao i postupnosti u primjeni ovlasti. No ipak uz sve navedeno, ono što je bitno spriječiti pri svakodnevnom pružanju usluga privatne zaštite je stanje u kojem bi zaštitari zbog

²⁴ No, kad bi i navedeni pojam htjeli razrađivati do same mikroproblematike, dalo bi se zaključiti da se i te kategorije osoba mogu zateći i na/u mikrolokacijama štićenih objekata privatne zaštite, te bi ih i zaštitari sukladno postojećim zakonskim ovlastima mogli (privremeno) zadržati i predati policijskim službenicima

nejasnog ili potencijalno dvojbenog tumačenja određenih zakonskih odredbi bili u dilemi *da li uopće primijeniti navedene ovlasti*, i to primarno zbog straha od budućeg procesuiranja njihovog postupanja.

Predmetni primjer koji smo samo na bazi šturih i elementarnih informacija analizirali, ako u konačnici rezultira osuđujućom presudom za zaštitara zasigurno nije adekvatna poruka društva i institucija budućim neposrednim izvršiteljima navedenih poslova.

Literatura

- Ahić, J., Pustahija, A., Omerović, M.: Sistemi privatne sigurnosti u BiH- Predrasude i izazovi i perspektive, Kriminalističke teme, Sarajevo (2013); 1-2
- Cvrtila, Ž.: Zaštitarima dati pravo na samoobranu, Zaštita, 2021 Zagreb.
- Čas, T. (1995). Zasebno varovanje in pooblastila varnostnikov. Radlje ob Dravi: Zbornica Republike Slovenije za zasebno varovanje.
- Škrtić, D.: Ograničenje za upotrebu sile u obavljanju poslova privatne zaštite, Sigurnost 52 (2010)
- Škrtić, D.: Ovlast na uporabu sile kao razlog isključenja protupravnosti, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol 25. broj 1/2008., str 255-282
- Modly, D.: Neki potencijalni sadržaji obveznih instrukcija o ponašanju i međusobnim odnosima djelatnika zaštitarske struke, Zagreb, 2009.
- Veić, P., Martinović, I.: Uporaba vatrenog oružja i drugih sredstava prisile pri uhićenju: normativna ograničenja u kontekstu prava na život i zabrane mučenja te odgovornost policijskih službenika, Policija i sigurnost, br. 4, Zagreb 2019.
- Veić, P, Nađ, I.: Zakon o privatnoj zaštiti s komentarom, Naknada Žagar, Rijeka, 2005.
- Kazneni zakon (RH), NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19
- Zakon o policijskim poslovima NN (76/09., 9/14., 70/19.)
- Zakon o privatnoj zaštiti, NN 16/20.
- Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tjelesne zaštite, NN 45/05.
- Zakon o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, (Službene novine FBiH, broj 78/08).
- Kazenski zakonik Republike Slovenije. (2008). Uradni list RS, (55).
- Zakon o zasebnem varovanju. (2011). Uradni list RS, (17).
- Zakon o privatnom obezbeđenju, "Sl. glasnik RS", br. 104/2013, 42/2015 i 87/2018

Internet izvori:

- <https://danas.hr/crna-kronika/policija-o-ubojstvu-u-zagrebackom-nocnom-klubu-ritz-osobe-su-od-ranije-poznate-policiji-72af160e-e10c-11ed-8ec1-4695913ed1ab>, pristupljeno 6. 9. 2023.
- <https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/za-sankom-su-bila-dva-policaajca-u-civilu-redar-je-vrsni-judas-mirno-je-rekao-ja-sam-to-napravio-15328405>, pristupljeno 6. 9. 2023.

- <https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/djevojka-koja-je-bila-u-narodnjackom-klubu-mislili-smo-da-je-stalo-a-onda-su-se-zaculi-hici-15328286>, pristupljeno 6. 9. 2023.
- <https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/izveli-su-ih-van-a-potom-su-se-zaculi-hici-odmah-smo-se-sakrili-iza-stola-15328367>, pristupljeno 6. 9. 2023.
- <https://www.jutarnji.hr/vijesti/crna-kronika/ubojica-tomislava-sablje-prvi-put-se-ocitovao-o-kobnoj-noci-u-ritzu-objasnio-je-zasto-je-pucao-15336028>, pristupljeno 6. 9. 2023.

USE OF FIREARMS IN PRIVATE PROTECTION SERVICES

Review Scientific Paper

Abstract

Overall private protection activities for the protection of persons and property are in the majority of cases treated in the context of preventive protection activities, although the direct executors of private protection tasks are given some repressive powers, primarily in the case of the need to protect one's own life and/or the person who is the object of protection when performing the aforementioned tasks. However, the use of the aforementioned security powers from the category of means of coercion, starting with the use of physical force (sprayers of permitted non-harmful substances, binding agents), through a security dog, and up to the use of firearms in practice often results in a series of accompanying problems in cases where the application of the said powers by the security guard really did come. In this context, of course, the largest part of the mentioned problem falls on the use of firearms as the most powerful repressive means that the security guard has at his disposal when repelling a simultaneous and illegal attack on his own integrity or the person who is the object of protection. Following the aforementioned, as well as the general interpretation according to which the powers of private security guards essentially derive from the so-called of "civil powers" (necessary defense, emergency and civil arrest) which in principle every citizen has, in the following paper, the normative regulation related to the use of firearms by security guards in the Republic of Croatia, Bosnia and Herzegovina, the Republic of Slovenia and the Republic of Serbia is analyzed, and at the same time give an answer to the research question, whether the aforementioned legal solutions that regulate the work of security guards give the direct executors of private protection the appropriate authority to perform private protection work and/or ultimately to a certain extent restrain and stigmatize them in relation to the broadest civil powers when defending against an attack. In this context, the latest case in the Ritz night club in Zagreb (from April 22, 2023) was also analyzed, in which the actions of the security guards and repelling the attack with the use of firearms were (at this time) characterized as the criminal offense of murder, not the use of firearms. weapons when performing private protection duties with fatal consequences.

Keywords: Private protection, use of firearms, normative arrangement, optimality of normative solutions

Podaci o autorima

Ante Perčin, Sokol Security. E-mail: ante.percin@sokol-security.hr

Ivan Nađ, vanredni profesor, Veleučilište Velika Gorica, Hrvatska. E-mail: ivan.nadj@vvg.hr